

târda bir lûle duhan" beytiyle tasvir etmekte, kahve tiryakilerinin durumları da, "Kadeh-i rntl-i giran mertebesi keyf verir / Kahve-âşâma ağır kahve ile bir fincan" mısralarıyla anlatılmaktadır. Çocukların ramazanda oruç tutmak istemeleri Vâsîf'ın, "Sıbyân-ı heves ni'met-i savm ile demekte / Bu şeb beni cânım nene sahûra uyardır" mısralarına yansımıştır.

Camiler Sâbit'in, "Kalb-i mü'min gibi mescid mütesellî ma'mûr / Dil-i fâsik gibi meyhâne harâb u vîran" beytinde ifade ettiği gibi şenlenir, dışarıdan her türlü kötülüğün merkezi gibi görünen meyhâneler ise bu ayda viran olur. Vâsîf'ın, "Mağfîret-hân olalım hüzn ile şeb tâ-be-seher / Edip ihlâs-ı derûn ile terâvîhe kıyam" beytinde teravih teşvik edilirken, "Alınır mı ramazan sofularından mushaf / Rahlenin nevbetini beklemeyince insan" beytinde camilerde Kur'an kıraatine ve mukabele dinleme âdetine dikkat çekilir. Nazım, kandil ve mahyalarla aydınlatılmış camileri çırağan âlemleriyle mukayese ederek, "Lâle-zâr-ı dîn çerâğânı kıyâs eyler gören / Her menâr üzre saf-ı kandil kim sûzân olur" der. Fâzıl mahyalarla aydınlatılmış camileri parıldayan gökyüzü ve Süreyyâ yıldızıyla karşılaştırır: "Eşkâl-i Süreyyâ-yı felek yeknesak üzre / Mâhiyyesi her gece bunun başka nişandır." Ramazânîyelerde mahya ve kandiller için de pek çok beyit yazılmış, değişik mazmun ve teşbihlere yer verilmek suretiyle birçok sanat ortaya konmuştur.

Sâbit ramazanda çarşı pazarın bereketini, "Donanıp al akıdeyle şekker tablaları / Etti her küşe-i İstanbul'u sûk-ı mercan" beytiyle ifade ederken İstanbul'un önemli bir ticaret merkezi olan Mercan Çarşısı'nı telmihle mercan parçalarına benzeyen akıde şekerlerinin şehrin her tarafında satıldığına işaret eder. Ramazanda tatlı, reçel ve şeker tüketiminin arttığı düşünülürse beyit daha da önem kazanır. Sâbit buna da, "Can verir râhat-i hulkûma esîr-i helvâ / Gelse efsûrdeğî-i savm ile hulkûmuna can" beytiyle temas eder.

İftarlar bu ayın en önemli zaman dilimidir. Enderunlu Vâsîf, "Gösterme sakın sofrada yer sûfiye yoksa / Dil-sır olamaz tâba pilâv yahni kapandır" diyerek tekke veya imaret yemekleriyle karnını doyurmaya almış olanların iftar sofrasında kendilerine hâkim olmalarının güçlüğüne vurgular. "Gördükçe hilâl-i feleği gürisne-çeşman / Ser-sofra-i çarh üzre sanır pâre-i nandır" beyti aç gözlülerin gökyüzündeki ayı bile sofradaki ramazan pidesine ben-

zettigini, "Kurs-ı mehe bu diş bileyiş var iken onda / Mehdîr o değil nan deyü ersen inandır" beyti de onları aksine inandırmalarının çok zor olduğunu nükteli bir dille anlatmaktadır.

Ramazânîyelerde üzerinde önemle durulan konulardan biri de Kadir gecesidir. Enderunlu Vâsîf bunu, "Bil kadrini zîrâ ki bu şehrin şeb-i Kadri / Bişek sebeb-i mağfîret-i âlemiyandır" beytiyle anlatır. Kadir gecesi şairlerin kadir ve kıymetinin bilinmesi için tevriye yolunu açmakta, bunun yanında övgüye geçmeye de vesile olmaktadır. Nazım'ın Kırım Hanı Selim Giray'ı övmek için kaleme aldığı ramazânîyesinin girizgâh beyti bu anlayışa örnektir: "Böyle şebde kadre ermek dilese bir rûzedâr / Vâsîl-ı hân-ı nevâlî hân-ı âlîşân olur." Ramazânîyelerin sonunda şair bayramın hasretle beklendiğini ifade ederek çeşitli nükteler yapar. Nedîm'in, "Şevkimiz şimdi ana düştü ki inşâallah / Ola sıhhatle selâmetle meh-i rûze tamam // Kıla erbâb-ı dili âb-ı hayâta sırâb / Erişip Hızır gibi âh mübârek bayram" beyitleri bu anlayışı aksettirir. Ramazan bayramı için kaleme alınan yidiyyelerde de ramazanın çeşitli yönlerini atıflar yapılmaktadır (bk. İYDİYYE).

Bazı mutasavvıf şairlerin ramazanla ilgili şiirleri ramazan ilâhisi olarak bestelenecek muhteva ve yapıdadır. Bunlara İsmâil Hakkı Bursevî'nin ramazanın gelişini dolayısıyla yazılmış, "Sâye saldı ehl-i îmân üstüne / Hamdülillâh geldi mâh-ı ramazân / Doğdu ol nur ehl-i irfân üstüne / Hamdülillâh geldi mâh-ı ramazân" kıtasıyla başlayan şiiri ile Hz. Üftâde'nin bu ayın sona erişini konu edinen, "Ey dostlarım ağlaşalım / Oruç ayı gitti yine / Hasret ile inleşelim / Oruç ayı gitti yine" kıtasıyla başlayan şiiri örnek verilebilir.

Mehmet Emin Ertan ramazânîyeler üzerinde iki tez çalışması yapmıştır: *Ramazânîyeler (Yüz İki Matbu Divanın İncelemesiyle)* (lisans tezi, 1975, İÜ Ed. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü); *Divan Edebiyatında Ramazânîyeler Üzerine İncelemeler* (doktora tezi, 1995, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

BİBLİYOGRAFYA :

Behiştî Divanı (haz. Yaşar Aydemir), Ankara 2000, s. 424; *Neft Divanı* (haz. Metin Akkuş), Ankara 1993, s. 72; Bosnalı Alaeddin Sâbit, *Divan* (haz. Turgut Karacan), Sivas 1991, s. 302-307; Nedîm, *Divan* (haz. Abdülbâki Gölpınarlı), İstanbul 1972, s. 44-47; Vâsîf, *Divân-ı Gülşen-i Efkar-ı Vâsîf-ı Enderunî*, İstanbul 1257, s. 13-14; Necla Pekolcay v.dğr., *İslâmî Türk Edebiyatı: Giriş*, İstanbul 1981, s. 239-255; Ahmet Talât Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* (haz. Cemâl Kurnaz), Ankara 1992, s. 340-341; Filiz Kılıç –

Muhsin Macit, *Türk Edebiyatında Ramazan Şiirleri: Güldeste*, Ankara 1995; Vildan Serdaroğlu, *Sosyal Hayat Işığında Zâti Divanı*, İstanbul 2006, s. 243-250; J. Rypka, "Sâbit's Ramazanîje, Herausgegeben, übersetzt, und erklärt", *Islamica*, III, Leipzig 1927, s. 435-478; İbnülemin Mahmud Kemal, "Divan Edebiyatında Ramazan", *Çınaraltı*, sy. 11, İstanbul 1941, s. 5-7; Sedit Yüksel, "Edebiyatımızda Ramazan", *TDe.*, VII (1977), s. 35-39; a.mlf., "Koca Ragıp Paşa'nın Ramazânîyyesi", a.e., s. 41-46; Mustafa Uzun, "Edebiyatımızda Ramazan ve Ramazânîyeler", *Nesil*, sy. 11, İstanbul 1979, s. 18-26; Abdülkadir Karahan, "Ramazan Edebiyatı ve Ramazânîyeler", *Diyanet Dergisi*, XXVI/2, Ankara 1990, s. 95-99; Âmil Çelebioğlu, "Edebiyatımızda Ramazan", *TY*, X/32 (1990), s. 47-49; Halit Dursunoğlu, "Klasik Türk Edebiyatında Ramazan Konulu Şiirler", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy. 22, Erzurum 2003, s. 9-30; Atabey Kılıç, "Klasik Şiirimizde Ramazan Üzerine", *Yedi İklim*, sy. 177, İstanbul 2004, s. 32-35.

MUSTAFA UZUN

RAMAZÂNİYYE

(رمضان)

Halvetiyye-Ahmediyye tarikatının
Ramazan Efendi'ye
(ö. 1025/1616)
nisbet edilen kolu.

Halvetiyye tarikatında "orta kol" diye anılan Ahmediyye tarikatının dört şubesinden (diğerleri Sinâniyye, Uşşâkiyye, Mısıriyye) biridir. Tarikat, Ramazan Efendi'nin vefatından sonra Kocamustafapaşa'daki Ramazânî Âsitânesi'nin yanı sıra İstanbul ve Bursa'da açılan tekkelerde faaliyet göstermiş, daha sonraki dönemlerde kurulan Hayâtîyye şubesi vasıtasıyla Balkan şehirlerinde de yayılmıştır. Ramazan Efendi'nin yerine büyük oğlu Abdülhalim Efendi (ö. 1026/1617), ardından diğer oğlu Abdullah Efendi (ö. 1033/1623) postnişin olmuş, daha sonra küçük oğlu Mehmed Celâleddin Efendi ile (ö. 1077/1667) Abdullah Efendi'nin halifesi Fennî Hüseyin Efendi (ö. 1085/1674) irşad görevini sürdürmüştür. Âsitâne, Celvetî şeyhi Mûsâ Şekûrî Efendi (ö. 1099/1687) döneminde Celvetiyye'ye daha sonra Sünbülüyye'ye intikal etmiştir. Ramazânîyye'nin İstanbul'da faaliyet gösterdiği tekkelerden biri Çağaloğlu'ndaki Çâlâk Tekkesi'dir. Ramazan Efendi'nin şeyhi Muhyiddin Karahisârî'nin halifeleri için inşa edilen bu tekke Çâlâk (Çaylak) Ahmed Efendi (ö. 1123/1711), Mehmed Efendi (ö. 1140/1727) ve Çâlâkzâde Mustafa Efendi (ö. 1171/1757) ile önce Ramazânîyye'ye, daha sonra Cerrâhiyye'ye bağlanmıştır. Eminönü'ndeki Yıldız Dede Tekkesi'nde Sinobî Mustafa Efendi ile (ö. 1166/1753) oğulları

Mehmed Efendi (ö. 1190/1776) ve Ömer Efendi (ö. 1209/1795) Ramazânîyye'yi temsil etmiş, ardından tekke Cerrâhî şeyhlerinin tasarrufuna geçmiştir.

Ramazan Efendi'nin halifelerinden Şerbetçi (Şerbettâr, Şerbetî) Mehmed Efendi (ö. 1052/1642) Çapa'da Molla Gürânî civarında bir tekke açmış, yerine Seyyid Mustafa Nehcî'yi halife bırakmıştır. Bu tekke sonraları Rifâiyye'ye intikal etmiştir. Ramazânîyye, Şerbetçi Mehmed Efendi'nin diğer halifesi Yâkub Fânî (ö. 1052/1642) vasiyetiyle Bursa'ya yayılmıştır. Bursa'da kendi adına yaptırdığı tekkede irşad faaliyetinde bulunan Yâkub Fânî'nin ölümünün ardından tekkenin postnişinliğini oğlu ve halifesi Yâkubzâde Mehmed Efendi (ö. 1077/1666) üstlenmiştir. Bestekâr ve şair olan Mehmed Efendi'nin *Tarikatnâme-i Halvetiyye* isimli bir eseri olduğu kaydedilmektedir. Mehmed Efendi'den sonra yerine geçen oğlu İbrâhim Efendi (ö. 1122/1710) Yâkub Efendi Tekkesi'nde yaklaşık kırk beş yıl şeyhlik yapmıştır. Devrinin önemli müsikşinaslarından Kefeli Derviş Abdi, Mehmed Efendi'nin müntesiplerindendir. Hasan Burhâneddin Cihangîrî, Çamlıcalı Mehmed Efendi, Üçbaş şeyhi Mehmed Efendi, Sadrazam Ferhad Paşa'ya yakınlığı ile tanınmış Şeyh Mahmud Efendi ve Ebûbekir Zâkirî Efendi gibi şahsiyetler Yâkub Fânî Efendi'nin halifeleridir. Ramazânîyye'yi Bursa'da devam ettirenlerden biri de "Kara Zâkir" lakabıyla meşhur Ebûbekir Zâkirî'dir. Bursa Zağferanlık Mescidi'nde şeyhlik ve imamlik yapan Ebûbekir Zâkirî döneminin müsiği üstatlarından. Vefatından sonra yerine halifesi Abdüllatif Efendi (ö. 1118/1706) geçmiştir.

Ramazânîyye, Mahfî Ramazan Efendi'nin halifelerinden Mestçi Ali Rûmî Edirnevî (ö. 1030/1621) ve oğlu Mestçizâde İbrâhim Edirnevî (ö. 1036/1626) vasiyetiyle Rumeli'ye yayılmıştır. Bu silsileden gelen Lofçavî Ali Fâzıl Efendi'nin (ö. 1095/1683) halifesi Köstendil Müftüsü Alâeddin Ali Efendi (ö. 1143/1730-31) padişah iradesiyle Üsküdar'daki Selâmi Ali Efendi Celvetî Tekkesi şeyhliğine tayin edilmiş, tekke bu vesileyle Ramazânîyye'ye intikal etmiş, daha sonra postnişin olan Pazarbaşı Ömer Efendi ile (ö. 1175/1761) tekrar Celvetîliğe geçmiştir. Ramazânîyye, Ramazan Mahfî'nin halifelerinden Kırîmî Şeyh Murad Efendi'nin halifesi Divriğili Nakşî-i Akkirmânî Ali ile (ö. 1065/1655) bugün Ukrayna sınırları içinde bulunan Akkirman'a kadar ulaşmıştır. Nakşî-i Akkirmânî vefatına kadar Sultan II. Bayezid'in Akkirman Kalesi içinde inşa ettiği tekkede postnişinlik yapmıştır.

Ramazânîyye'den Buhûriyye, Cihangîriyye, Cerrâhiyye, Raûfiyye ve Hayâtîyye adlı beş şube meydana gelmiştir. Buhûriyye'nin kurucusu Mehmed Buhûrî'nin (ö. 1039/1630) silsilesi Mestçizâde İbrâhim Edirnevî, Mestçi Ali Rûmî vasiyetiyle Ramazan Efendi'ye ulaşır. Üsküdar'daki Saçlı Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi'nin bir süre Buhûrî Tekkesi olarak faaliyet gösterdiği, daha sonra Sünbüliyye'ye intikal ettiği kaydedilmektedir. Cihangîriyye'nin kurucusu Hasan Burhâneddin Cihangîrî'nin (ö. 1074/1663) tarikat silsilesi Şeyh Yâkub Fânî, Şerbetçi Mehmed Efendi vasiyetiyle Mahfî Ramazan Efendi'ye ulaşır. Cihangîriyye İstanbul Cihangîr'deki âsitânesinden başka Davudpaşa'daki Abdal Yâkub, Eminönü'ndeki Akbiyık, Şehremeni'ndeki Kelâmî tekelerinde bir müddet faaliyet göstermiş, bu tekkeler daha sonra başka tarikatlara bağlı şeyhler tarafından idare edilmişlerdir. Ramazânîyye'nin en yaygın şubesi Nûreddin Cerrâhî (ö. 1133/1721) tarafından kurulan Cerrâhiyye'dir (bk. CERRÂHİYYE; NÜREDDİN CERRÂHÎ).

Raûfiyye'nin kurucusu Ahmed Raûfî'nin (ö. 1170/1757) silsilesi Köstendilli Ali Efendi, Lofçavî Ali Fâzıl Efendi, Debbâğ Ali Rûmî, Mestçizâde İbrâhim Edirnevî, Mestçi Ali Rûmî Edirnevî vasiyetiyle Ramazan Efendi'ye ulaşır. Ahmed Raûfî, Üsküdar Koca Sinan Paşa Camii yakınlarındaki tekkesinde irşad faaliyetinde bulunmuş ve yirmi kadar halife yetiştirmiştir. Raûfiyye, Ahmed Raûfî'nin Hâfız Mehmed Efendi (ö. 1208/1793), İsmâil Efendi (ö. 1184/1770), Karabaş Ahmed Efendi (ö. 1147/1735) adlı halifelerinin İstanbul'da açtıkları tekkelerde faaliyet göstermiş, Hâfız Mehmed Efendi'nin Beykoz'da açtığı tekkenin yedinci şeyhi Mehmed Tevfik Efendi (ö. 1883), Cerrâhî Âsitânesi postnişini Abdülaziz Zihni Efendi'den hilâfet alarak tekkede Cerrâhî şeyhliği de yapmıştır. Mehmed Tevfik Efendi, Ahmed Raûfî'nin diğer halifesi İsmâil Efendi'nin Yeniköy'deki tekkesinde vekâleten şeyhlik yaptığından bu tekke de Cerrâhîliğe bağlanmıştır. Karabaş Ahmed Efendi açtığı tekkenin altıncı şeyhi Çöpatlamaz Âtîf Efendi (ö. 1835) Abdülaziz Zihni Efendi'nin halifelerindendir.

Hayâtîyye'nin kurucusu Mehmed Hayâtî Efendi (ö. 1180/1766-67) Buhara'da doğmuş, ilk tahsilini burada yaptıktan sonra Edirne'ye gelmiş, Edirne'den Serez'e geçerek Lofçavî Ali Fâzıl Efendi'nin halifelerinden Hüseyin Sirozî'den sülûkünü tamamlayarak günümüzde Makedonya sınırları içinde bulunan Kırçova şehrine yer-

leşmiştir. Kırçova'dan Ohri'ye gelen Mehmed Hayâtî, şehir yöneticilerinin kendisini istememesi üzerine Ohri dışında açtığı tekkede vefatına kadar irşad hizmetinde bulunmuş, birçok halife yetiştirip çevredeki bölgelere göndermiştir. Kendisinden sonra tekkesinde posta oturan şeyhler sırasıyla şunlardır: Şeyh Osman (ö. 1198/1783-84), Şeyh Abdülkerîm b. Osman, Şeyh Abdülhâdî b. Abdülkerîm, Şeyh Mehmed b. Abdülhâdî, Şeyh İsmâil Hakkı (ö. 1915), Şeyh Zekerîyyâ (ö. 1938), Şeyh Mustafa (ö. 1961), Şeyh Yahyâ (ö. 1989). Kırçova, Usturga, Manastır (Bitola), İştîp, İlbasan (Elbasan), Ergirikasrı (Gjirokaster) gibi şehirlerde Hayâtîyye tekkeleri bulunmaktadır. Hayâtî Efendi'nin şeyhi Hüseyin Sirozî aynı zamanda Halvetiyye'nin Şâbânî-Karabaşı koluna müntesip olduğundan Hayâtîyye Karabaşıyye'nin kolu olarak da değerlendirilmektedir.

Hayâtîyye silsilesinde yer alan Hüseyin Yenice'li'nin halifelerinden Osman Baba Prizrenî'nin (ö. 1165/1752) Kosova-Prizren'de kurduğu Saraçhane Tekkesi Ramazânîyye'nin Rumeli'deki âsitânesi durumundadır. Osman Baba'nın halifelerinden Hasan b. Ali Tiran'da, Şeyh Süleyman Rahova'da (Rahoveç), Şeyh İbrâhim Damyan'da ve Şeyh Ahmed İşkodra'da Ramazânî tekkeleri inşa etmişlerdir. Bunların dışında Kosova-Mitroviça, Yakova, Topaniça, Gilan, Deçan, Makedonya Üsküp-Vardar, Köprülü, Arnavutluk-Has, Luma, Aşağı Debre, Elbasan, Berat gibi Balkan şehirlerinde Ramazânî tekkeleri açılmıştır. Ramazânîyye'de evrâd olarak diğer bütün Halvetiyye şubelerindeki gibi Seyyid Yahyâ Şîrvânî'nin tertip ettiği vird-i settâr (vird-i Yahyâ) okunur. Cehrî ve devrânî zikrin uygulandığı Ramazânîlik'te devran tarzı Halvetî-Sünbüliyye'deki gibidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Divan Edebiyatı Müzesi, Revnakoğlu Dosyaları, nr. 12, 54, 202, 209, 258; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 603; Mehmed Nazmi Efendi, *Osmanlılarda Tasavvufî Hayat-Halvetilik Örneği-Hediyetü'l-İhvân* (haz. Osman Türer), İstanbul 2005, s. 486; Harîrîzâde, *Tibyan*, II, 66; Mehmed Sâmî, *Esmâr-ı Esrâr*, İstanbul 1316, s. 41-42; *Osmanlı Müellifleri*, I, 75; *Tomar-Halvetiyye*, s. 91-99; Hüseyin Vasâf, *Sefîne-i Evliyâ* (haz. Mehmet Akkuş - Ali Yılmaz), İstanbul 2006, V, 13-71; Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşî), s. 63-64; Baha Tanman, *İstanbul Tekkelerinin Mimari ve Süsleme Özellikleri Tipoloji Denemeleri* (doktora tezi, 1990), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, II, 131; N. Clayer, *Mystique, état et société: Les halvetis dans l'aire balkanique de la fin du XVe siècle à nos jours*, Leiden 1994, s. 202-205, 256-259; Mehmed Şemseddin [Ulusoy], *Bursa Dergâhları: Yâdigâr-ı Şemsi* (haz. Mustafa Kara - Kadir Atlansoy), Bursa 1997, s. 603-608; Necdet Yılmaz, *Osmanlı Top-*

lumunda Tasavvuf (17. Yüzyıl), İstanbul 2001, s. 156-167; Ramazan Muslu, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf* (18. Yüzyıl), İstanbul 2003, s. 168-169; Hür Mahmud Yücer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf* (19. Yüzyıl), İstanbul 2003, s. 175; Mehmet Cemal Öztürk, *Cerrâhîlik*, İstanbul 2004, s. 38-66; Metin İzeti, *Balkanlar'da Tasavvuf*, İstanbul 2004, s. 184-186.

MEHMET CEMAL ÖZTÜRK

RAMAZANOĞLU, Mahmut Sami (1892-1984)

Nakşibendi-Hâlidî şeyhi.

Adana'da doğdu. Babası Ramazanoğlu-ları diye bilinen aileden Müctebâ Bey, anesi Ümmügülsüm Hanım'dır. Adana'da rüşdiye ve idâdîde okuduktan sonra İstanbul'a gidip Dârülfünûn Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Mezuniyetin ardından İstanbul'da askerlik hizmetini yaptığı dönemde Kelâmî Dergâhı şeyhi Esad Erbîlî'ye intisap etti. Seyrû sülûkünü tamamlayınca Esad Erbîlî tarafından kendisine Nakşibendî hilâfeti verildi (söz konusu icâzet, Erbîlî'nin 1922'de ilk baskısı yapılan *Mektûbât*'ı içinde yer aldığına göre [134. mektup] bu tarihten önce verilmiş olmalıdır). Ardından Adana'ya yerleşen Mahmut Sami Efendi birkaç yıl sonra irşad faaliyetiyle meşgul olmaya başladı. Tekkelerin kapatılması ve dönemin hassasiyeti sebebiyle faaliyetlerini daha ziyade özel sohbetler şeklinde sürdürdü. El emeğiyle çalışıp kazanmaya önem verdiği için bir ticarethanenin muhasebe defterlerini tutarak geçimini temin etti. 1946 yılında hacca gitti. 1950'de Adana Ulucamii'nde vaaz vermeye başladı. 1951'de gittiği İstanbul'da iki yıl kaldı. 1953'te ikinci hac dönüşü Şam'a yerleşmeye karar verdi. Buradaki Türk öğrencilere *Rûhu'l-beyân* ve *Mektûbât* gibi eserleri okutarak tasavvuf sohbetleri yaptı. Ertesi yıl Şam'a yerleşme kararından vazgeçip İstanbul'a döndü. Erenköy'de Zihniye Camii'nde vaaz verirken bir yandan da özel sohbetler yaparak irşad vazifesini sürdürdü. Bu dönemde de geçimini bir ticarethanenin muhasebe işlerinde çalışarak temin etti. 1979'da ailesiyle birlikte yerleştiği Medine'de 12 Şubat 1984'te vefat etti ve Cennetü'l-bakî Kabristanı'na defnedildi.

Mahmut Sami Efendi sohbetlerinde bazı sûre tefsirlerine, önceki peygamberlerle Hz. Muhammed ve ashabının hayat hikâyelerine yer verir; edep, tevazu, gönül eğitimi, sohbet, az yeme, az uyuma, tehecüd ve evvâbın namazları gibi konular üze-

Mahmut Sami
Ramazanoğlu

rinde önemle dururdu. Bütün hareketlerinin dinî kurallara uygun olmasına özen gösterir, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'yi takdir etmesine rağmen halk anlayamaz diye onun görüşlerine sohbetlerinde yer vermezdi. Müridlerin eğitiminde halvet ve erbaîni uygulamaz, râbıta konusunda şeyhe muhabbetin yeterli olduğunu söylerdi. Nakşibendiyye'den başka Kâdiriyye'den de hilâfeti olan Sami Efendi müridlerine Nakşibendî evrâdının yanı sıra Kâdirî evrâdı da telkin ederdi. Vefatından sonra sevenlerinin sohbet ve irşad hizmetlerini daha çok Musa Topbaş devam ettirmiştir. Hayatı ve şahsiyeti hakkında Sâdık Dâna (Musa Topbaş) *Sultânü'l-ârifin eş-Şeyh Mahmûd Sâmî Ramazanoğlu* (İstanbul 1991), Osman Karabulut *Ârifler Sultanı Ramazanoğlu Mahmud Sami* (Konya 1994), Mustafa Özdamar *Ramazanoğlu Mahmut Sami Efendi* (İstanbul 2000) adlı eserleri kaleme almışlardır.

Eserleri. *Mükerrrem İnsan* (İstanbul 1983); *Hazret-i İbrâhim aleyhisselâm* (İstanbul 1984); *Hazret-i Yûsuf aleyhisselâm* (İstanbul 1984); *Yûnus ve Hûd Sûreleri Tefsiri* (İstanbul 1984, 4. bs.); *Bedir Gazvesi ve Enfâl Sûresi Tefsiri* (İstanbul 1985, 4. bs.); *Uhud Gazvesi* (İstanbul 1984); *Tebûk Seferi* (İstanbul 1984); *Hazreti Ömer'ul-Fâruk radiyallâhu anh* (İstanbul 1984); *Hazret-i Ali'yyül-Murtezâ radiyallâhu anh* (İstanbul 1984); *Hazreti Hâlid bin Velid radiyallâhu anh* (İstanbul 1984); *Ashâb-ı Kirâm Menâkıbı* (I-II, İzmir, ts.); *Musâhabe* (I-VI, İstanbul 1984); *Hazreti Ebû Bekir Sıddık radiyallâhu anh* (İstanbul 1985); *Bakara Sûresi Tefsiri* (İstanbul 1985); *Fâtiha Sûresi Tefsiri* (İstanbul 1987); *Duâlar ve Zikirler* (İstanbul 1987, 3. bs.); *Hazreti Osman Zinnüreyn radiyallâhu anh* (İstanbul 2003); *Bayram Sohbetleri* (İstanbul 2005; Sami Efendi'nin sohbetlerinden yazıya geçirilmiştir).

BİBLİYOGRAFYA :

Esad Erbîlî, *Mektûbât* (nşr. H. Kâmil Yılmaz – İrfan Gündüz), İstanbul 1983, s. 358-361; Vehbi Vakkasoğlu, *Maneviyat Dünyamızda İz Bırakanlar*, İstanbul 1987, s. 145-155; Sâdık Dâna, *Sultânü'l-ârifin eş-Şeyh Mahmûd Sâmî Ramazanoğlu*, İstanbul 1991; H. Kâmil Yılmaz, *Altın Silsile*, İstanbul 1994, s. 224-235; a.mlf., "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmî Efendi", *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları*, İstanbul 1996, X, 241-259; Mustafa Kara, *Metinlerle Günümüz Tasavvuf Hareketleri*, İstanbul 2002, s. 367-368; Osman Şevket Yardımedici, "Şam Günleri", *Altınoluk*, sy. 204, İstanbul 2003, s. 7-11; Mehmet Demirci, "Sâmi Efendi", *Yeni Dünya*, sy. 136, İstanbul 2005, s. 28-29.

NECDET TOSUN

RAMAZANOĞULLARI

Adana ve Çukurova yöresinde
beylik kuran
bir Türkmen hânedanı
(1352-1608).

Oğuzlar'ın Üçok koluna bağlı Yüregir boyuna mensup olup Moğol istilâsı üzerine Anadolu'ya gelen, Bozok ve Üçok adlarıyla iki kola ayrılan kalabalık bir Oğuz (Türkmen) topluluğu içinde yer almıştır. Üçoklar, Çukurova yöresinde yurt tutmuş, Yüregir kolu ise Adana'nın güneyindeki Ceyhan-Seyhan ırmakları arasında kışlamaya başlamıştır. Bu boy içinde Ramazan adlı bir beyin özellikle XIV. yüzyılın ortalarına doğru ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. 753'te (1352) Dulkadirîlâr'ın başı ve Elbistan Emiri Karaca Bey'in Memlûk Sultanı el-Melikü's-Sâlih'e karşı bir isyana katılması sonucu Türkmen emirliğinden azledilmesi üzerine bu göreve Ramazan getirilmiştir. İki yıl sonra Ramazan Bey'in oğlu, Dimaşk'ta bulunan sultanın katına gelerek ona ve büyük emirlere 1000 Türk atı takdim etmiş ve kendisine babasına olduğu gibi dirlikle birlikte Türkmenler'in emirliği verilmiştir. Ayrıca maiyetinde bulunanlara tablhâne ve "onlar" emirlikleri tevcih edilmiştir (Cemâziyelevvel 755 / Haziran 1354). Buna göre Ramazan Bey Haziran 1354'ten önce vefat etmiş ve Memlûk Devleti tarafından yerine oğlu tayin edilmiştir. Böylece Ramazanoğulları adını alan aile ortaya çıkmıştır.

Sis'i Memlûkler'in elinden almak isteyen Ramazanoğlu İbrâhim Bey, Dulkadiroğlu Halil Bey ile ittifak yaptı. Bunun üzerine Üçoklar'ı te'dip için Çukurova'ya Halep Valisi Timurbay (Temür Bay) kumandasında kalabalık bir ordu gönderildi. Memlûk ordusuna karşı koyamayacaklarını anlayan Türkmen beyleri Ayas'ta bulunan Timur-